

Szerkesztői iroda:
Nagy-Enyed
A KIADÓHIVATALBAN
hová
a lap szellemi részét illető
közlemények küldendők.

Kiadóhivatal:
Wokál János könyvkereskedése
hová
az előfizetések és hirdetések
börmentesen küldendők.

Kéziratok nem adának vissza.

KÖZÉRDEK.

Vegyes tartalmu heti lap.

Megjelenik minden vasárnapon.

Előfizetési feltételek:
helyben házhoz hordva vagy
vidékre postán küldve
egész évre 4 frt.
fél évre . . . 2 frt.
negyed évre 1 frt.

Hirdetmények díja:
3 hasábos petit-sorért, vagy
ennek helyéért 5 kr.
Bélyegdíjért külön 30 kr.

Újított ára 15 kr.

Egy hazafias román nyilatkozata.*)

Balászfalva, nov. 20. 1884.

Méltó figyelemmel olvastam a „Közérdek” 45. számában megjelent „1784.” című cikket, a melyben cikkíró jószámu keserű labdacsoztogatása után a végén keresztényi szellemből indulva, mint valódi honfíhoz illik, béke olajját nyújtja román ajku polgártársainak. Előhaladott életkorom egyrésztől, de másrésztől a magyarnyelvnek nem tökéletes bírása nem igen szolgálhat indokul, hogy magam is egy pár sorral a tárgyhoz szóljak; — mindazonáltal mint olyan, a ki igénytelen személynem daczára első ifjusági éveim óta szünetlen a cikkíró által tárgyalt kibékítési szellemben igyekeztem eljárni, a miről remélem mindazok bizonyosságot tehetnek, a kikkel életem lefolyta alatt közelebb vagy távolabb viszonyba voltam. — Ha a magyarnyelv kellő bírása nem is biztosít, bátorságot veszek e csekély soraimmal, honfi hivatásomtól fogva, némi visszhangot adni.

Nem czéлом terjedelmesebb, egyébírát is egy heti laphoz nem való nemességű vitakozásokba becsátkozni, a mi másként is nagyon ritkán szokott kibékítő és áldásos eredményre vezetni, hanem sine ira et odio meggyőződésből indulva, igen rövid és egyszerű észrevételeket fogok tenni.

Cikkíró miután az 1784-iki Hóra-néplázadás igen gyászos fellépését eseteli, átmenyien annak okai kutatására, és ítélete szerint a többi indokok, melyeket eme lázadás történetének írói csoportosítottak, mind eltörpülnek és ezek közt egyedül magaslik a „fajgyűlölet”, mely ugyan nem az oláh nép lelkeben szülemlett, hanem hangadói által lelkebe oltatott bé.

*) A tisztelekre méltó ősz férfi következő sorok kíséretében küldötte cikket: Tisztelt szerkesztőség! A jog axiomat „audiatur et altera pars” igénybevételére irtam e sorokat, visszhang gyanánt a „Közérdek” 45. számában megjelent „1784.” című cikkhez, melynek hogy a t. szerkesztőség lapjában csekély helyet adjon, egész bizalommal kérem. Én azt irtam, ami szívemen fekszik s a miről tudomásom van; azon esetben pedig, ha a t. szerkesztőség nem találja érdekesnek, hogy szerkesztett lapjában helyet foglaljon, — szíveskedjék hozzám visszautasítani. Mely bizalmas kéresem mellett fogadja tiszteletem legőszintébb kifejezését. Balászfalva, nov. 20. 1884. P a p f a l v i Constantiu, kanonok. — Fenntartjuk magunknak a szerencsét, hogy jövőre válaszolhassunk. Szerk.

Ezen tekintetben e sorok írója némileg eltérő véleménybe vagon. Nem tagadható ugyan, hogy az erdélyi magyarok és románok közt némi bizalmatlanság, mely gyakran gyűlöletbe fajult át, létezett; de ez sokkal régebb, mint a birtokos nemesség ellen 1784-ben kitört Hóra-lázadás, még pedig véleményem szerint a vallásos üldözésben és a hármias nemzeti unioiban találja áldásnélküli káros gyökereit, ismeretesebbnek tartom, mintsem bebizonyításába becsátkozni, főképp lapban, helyesnek véljem. Ezen gyűlölet mérgét fokozta a kitört 1784-iki pórlázadás, s ez — fájdalom! — nem csak tart, hanem naponként a mostani eljárás által neveltetik; és vajjon kin mulik és ki az oka, hogy meg nem szünik és helyébe a békés egyetértés s kölcsönös bizalom nem foglal helyet? — Cikkíró az oláh nép vezetőit és hangadóit okozza, gondolom azon okból, mert ezek nyiltan, polgárijognál fogva igaz és valóságos jogegyenlőség törvényes, békés uton való kieszközöléséért lépnek fel, holott igazság szerint az lenne hibáztatható, kinek hatalmában áll a gyűlölet és viszálykodás okát megszüntetni, de a helyett szentesített törvény szegésével is naponta rosszabbá teszi.

Cikkíró továbbá bírálja az oláhok 48-iki eljárását, kik a magyarokkal egyformán a szabadság minden javaiban részesítették, mégis a szabadságért vívó magyarok ellen fegyvert fogtak. — Előre becsátva azt, hogy az 1848-iki szabadságnak, robotlörölésnek és jogegyenlőségnek életbeléptetése nem épen egészben az erdélyi birtokos nemességnek köszönhető, hanem inkább s nagyobb mértékben köszönhető Kossuthnak, ki az akkori idő szellemének hódolva, a pozsonyi országgyűlésben a a robot eltörlése mellett Erdély unioját is pártja által kivívta.

De lássuk már, hogy történhetett és mi az oka annak, hogy a románok a 48-iki nyert jótéteményekért a helyett, hogy hálával legyenek, fegyvert fogtak a szabadságért harcölök ellen. — Köztudomásn dolog, hogy a 48-iki szabadság szelleme mindazokat, a kikben bármely csekély emberi erő lakozott, felvillanyozta s így az erdélyi romá-

nok se maradhattak egészen téglenségben. De mit tett? tán mindjárt eleintén fegyvert vagy láncsát fogott? Korántsem, hanem ellenben Leményi püspök által az országos kormányhoz folyamodott nemzeti gyűlés tarthatásáért, hogy lehető lényeges sérelmeiket az egybehívandó országgyűlésnek orvoslás végett felterjesztessék; a kért gyűlés engedélye meg is adatott, melyre a kormányzékttől törvényesítés végett biztosok is küldettek; a gyűlésnek három napi komoly tanácskozás után a lett az eredménye, hogy számos tagból álló bizottság által valamint a hazai országgyűlésnek, ugyszintén ő felsége a császár, mint nagyfejedelemhez kért okmány nyújtott át, a melyekben a tartott nemzeti gyűlés jogos követelésének kitejézését adott.

De most lássuk, ezen kért okmányok mi volt sorsa és eredménye? és főleg mennyire vétetett tekintetbe a román nemzet igénye a kolozsvári Leményi püspök elnöksége alatti bizottság által az országgyűléshez terjesztett békés kérésnek? tárgyalatott-e az országgyűlés színe előtt? Korántsem, erre érdemesnek nem találtatott, csak az országgyűlés vége felé átadatott néhai nagynevű jogtudor S z á z Károly, akkor már államtitkárnak véleményadás végett.

Midőn a néhai nagy férfi véleményadásával késznek lenni nyilatkozott, a helyett hogy az országgyűlés rendes ülésében tárgyalatott volna, nem annyiban hivatal rendjén, mint privát felszólításból egy néhány, mintegy tízre menő országgyűlési tag, kik között ezen sorok írója is volt, már néhai gróf Teleky Domokos házába gyűltek egybe, hová a fent nevezett nagyférfi mint megbízott véleményadó is megjelent, a kiadott véleménye rendjén a fősúlyt abba helyeztette: „Mondja ki az országgyűlés, hogy az erdélyi oláh nemzet már román név alatt a többi bevett nemzettel egyenlő joggal bír . . .” Alig ejtette ki véleményező e szavakat, mintha a villám csapott volna az értekezlet közé, a véleményadón kívül, a többi magyar urak azonnal mind kiszaladtak, s csak az egyik, Z. I. egypár perc múlva visszatérvén, illyformán nyilatkozott: „Mint hogy ebbe megegyezünk, inkább az utolsó gyermekünk is a kard élére jusson.”

TÁRCZA.

Távoli barátok.

— Irta: HILDEBRAND.*)

Hollandi eredetűből szabadon NAGY ZSIGMOND.

(Folytatás.)

Antalnak atya születésére névze olasz, de naturalizált hollandus s a Portánál levő követségünkben magas rangot foglal el. Mint ilyen évek óta Peraban resideal. Antal már mint gyermek Marseillebe jött s itt nyerte első oktatását. Mint serdülő ifjut szülővárosom egyik nevelő intézetébe hozták s mi a 14—17 évek boldog korában ismerkedtünk meg egymással s kölcsönösen meleg és hű ifjui barátsággal ragaszkodtunk egymáshoz. Valóban a serdülő kor nem oly rossz a barátságára miután tudjuk, hogy ez szereti a boldogságot. Sőt én hajlandó vagyok éppen ezt a kort a legalkalmasabbnak tartani a kölcsönös vonzalomra. A későbbi fiatalság lehet tán ép oly érdek nélkül való, s a társadalmi választó falaktól, minők a rang, állás, születés stb., éppen oly független, de az már nagyon is érett. Akkor már igen ismerjük egymást, s igen közelről; nagyon sokszor s igen mély tekinteteket vetettük a belső emberre. A serdülő ifju egészen külsőség! Később megtanulta az ember, hogy okát adja vonzalmának, hogy vizsgálódjék, kutasson, fűrűkesszen, gyanakodjék; és annyi erkölcsi szükséglete van s olyan sokféléket követel egy barátban! Ovatosabban szeret, gyorsabban megunja magát, könnyebben elhül s hamarabb megsértődik. A serdülő gyermekek mind erről semmit sem tudnak. A „jó fiu” czime jogot ad a „jó barátára” is, s megelégszenek annyi sympathiával, ha pld. mind a kettő szeret sétálni, szeret tájékozódni csinalni, szeret fűrűdeni, szeretne valamivel öregebb lenni, szeret a nevelőbeli kisasszonyakkal találkozni s nem szeret latin feladatokat csinalni. A kölcsönös

hajlandóság és vonzalom egész czélját elérik, ha a jó egyetértés zavartalan élvezetében együtt mulathatnak. S ha ez a jó egyetértés olykor valami féltékenység vagy hűtlenség által megzavartatik: nos, akkor mind a két félnek van két jó ökle az útásra, s a két ürge lába a futásra, s ezzel az egésznek vége. Másnap aztán ismét érte megy az egyik a másiknak, hogy együtt csolnakázzanak, s titokban egy-egy szivart elszívjanak, s a ki nem hinnő, hogy közöttük ujra „szent a béke, a kék rögten ökleiket mutatják s kerekét odatnak vele. Ime ilyen ennek a honnak a barátsága.

Legalább Antal és én igen jól egyetértettünk; s különösen olyankor, mikor mind a ketten ugyan abba az egy kisasszonyba lettünk szerelmesek, a mely állapotba pedig igen gyakran jutottunk. A lehető legnagyobb bonhomióval izgattuk ilyenkor egymást szépünk vonzalmának vélt jeleivel és semmiben nem telt nagyobb gyönyörűségünk, mint hogy egy ugyanazon időben egymásnak ellenfelei és bizalmassai legyünk. Látnod kellett volna bennünket szíves olvasó, midőn mind a ketten azzal foglalkozánk, hogy ugyanazt a nevet vessük valamely vén fa túrelmes oldalába, avagy azt a merész tervet forgattuk agyunkban, hogy „h o z z á” mind a ketten gyöngéd levelet intézzünk. Emlékszem, hogy egy vásári sétánk alkalmával mind a ketten egy piaczi proféta bűvös jóslatot tartalmazó urnájába nyultunk, s kihuztuk a végzetes czébulát, mely jövő sorsunk képét volt feltüntetendő: s jövendő feleségünk mind a ketten vonásról-vonásra ugyanazt az arczképet láttuk, nóha különböző planeták alatt születünk s a kis csengettű neki tizenegy s nekem csak tizenegy gyermeket jósolt. Az én sorsomra vonatkozó jóslatban az is előfordult, hogy „egy szeker nagy veszéllyel fenyeget, a melytől azonban egy jó barátom segítségével megóv,” és én abban a pillanatban kész lettem volna megesküdni, hogy ez a jó barát senki más nem lehet, mint az én hollófürű Antalom. És azonban . . . mily messzire szakadtunk egymástól! s mily ke-

lés a lehetősége annak, hogy, ha valaha szekerekkel kelle-metlenségbe keveredném, az ő hű karjai menthetnének meg engem! — Oh ha arra gondolunk, hogy hányszor meg kell változtatnunk a személyezetet, mely légvárainkban álmainkban s kilátásainkban szerepel; s mennyiszor le kell mondanunk arról, hogy jövünk szinpadát azokkal népesítsük be, a kik azon a mi gondolatainkban annyiszor és oly szoros viszonyban figuráltak; s hogy életünk színjátékában egyik szerep a másik után mint egészen másnak kezébe, mint a kinek azt mi szántuk volt: csak akkor látjuk igazán, mily csodás módon összehányja a sors életünk urnájában a számokat; csak akkor látjuk, hogy a midőn jó és balsejtelmekben, kilátásainkban biztunk, ábrándozunk, és pedig oly kevés bizonyossággal, mint a mikor horoscopunkat olvastattuk s a kis csengettűtől kértünk jóslatot, avagy a varázs tükörben jövendő szerelmünk arczképet lestük.

De hogy Antalhoz visszatérjek: ő kereskedésre volt szánva, s mihelyest előkészítő nevelése be volt fejezve Antwerpenbe ment, hogy azt megtanulja. Ez volt első vá-lásunk, melyet azonban megédesített az a kilátás, hogy időről-időre látni fogom őt, s hogy ő majdan állandó lak-helyeül Amsterdamot választandja. 1830-iki események azonban elűzték őt a Schelde városából, s egy szép este a fenyegett falak közül való gyors menekülés után atyám házába láttam őt betoppanni. Ekkor igen érdekesnek tűnt fel előttem, különösen azért, mert minden holmiját ott hagyta volt, s tölem kért hálóinget kölcsön, a mit én nagyon kalandosnak és regényesnek találtam. Az az egy dolog azonban sehogy sem volt inyemre, hogy sehol egy halálos golyót, vagy tisztességes sebet nem kapott. Nálunk időzése azonban nem sokáig tartott, mert atyja által Konstantinápolyba rendeltetett. Sok ellenszenvel ment oda ő Hollandián szível lélekkel csüggött. Szülőföldjét nem ismerte! Atyjára nem emlékezett, anyja mephalt s helyette mostoha anyat volt találandó, ki alig öregebb nálamnál.

Másnap találkoznán a sétán a fenn említett módon nyilatkozó urral, újra kértem, vennék fontolóra a tárgyat és találjanak módot a nép kibékítésére, mire négy szemközt azt felelte: „Mi a balázsfalvi gyűlés után Siagunával értekezletet tartottunk, ki azt mondta: „Az oláhoknak semmiféle engedélyt ne tegyenek, csak a szászok jogait szüntessék meg, s ehhez tartuk magunkat“ erre mondtam: gondolja meg, hogy ily eljárás a hazának áldást fog hozni? az egyszerű felelet volt: „Majd meglátjuk.“ Ez vala a balázsfalvi román nemzetiséggyűlés által az országgyűléshez terjesztett kérés okmányának eredménye és sorsa. De más részről mindazok a románok közül, a kik csak szóval a nemzet ügyébe felléptek, helyőket a fogházban találták, a hegyek bitófákkal mindenütt el voltak látva, a kihozott székely katonaság fel lévén bujtogatva a román falusi népet férfít és nőket e formán bántalmazta, ugy, hogy nem is mertek többé városba menni, a hol ily katonaság állomásozott, bátor vagyok kérdezni nem voltak-e ezek, és ezekhez hasonló, arra intézve, hogy a hazai, egész más okokból induló forradalmat megújítsák és a nép félrevezetessék?

A jogegyenlőség igaz ki van mondva, sőt törvénybe is iktatva, a románokra nézve megtartatik, ha terhek hordozásáról legyen szó, de egészen másképpen áll a dolog, a midőn szellemi, vagy anyagi javadalmak egyenlő testvéries felosztásáról foly a vita. Ugyan sziveskedjék nyilatkozni cikkiró ur, mikép áll itt a jogegyenlőség, hol a románoknak, kik jó rendén jó felét teszik az erdélyi lakosságnak, még vaspályai jegyet se adnak pénzért, ha maga anyai nyelvén kéri. Hogy áll a jogegyenlőség, a hol e nemzet fiait törvényszerint se adhatják elő sérelmeiket a bírónak anyanyelvén? hogy áll a jogegyenlőség oly megyékben, melynek nyolczvan százalékát teszi a románság és mégis nehogy nagyobb hivatalt, de még szolgabírói állomást se nyerhetnek, e nemzet tökéletes készütséggel bíró egyénei, hanem kivándorlásra kényszerítettnek, de némely tulzók által még keresztnevek változtatására is kényszerítettnek. Igaz ugyan, hogy a világhírű nagy Széchenyi szavai szerint, köből is magyart kell teremteni, sőt apagyilkos életét is megtartani, de ha a gondviselés eddig életét megtartotta volna, nem hiszem, hogy a mostani nálunk dívatháza lévő eljárást helyesnek találja. De legyen elég a panaszból, mert az ugy se vezet kibékítésre.

A többször érintett cikik végén író ur ekép nyilatkozik: „Mi testvéri viszonyban szeretnénk élni, mert tudjuk, hogy ilyen viszonyba való élés előnyösebb lenne reánk nézve is, reájuk nézve is, jobb a hazára nézve is.“ Ennél szentebb ohajtás nem lehet más, és merem biztosítani, hogy nincs a románok között egyetlen egy, ki ennek ne örvendene. Adná a nemzetek Istene, hogy ne maradna, mint több más jó, csak szent ohajtásnak! Tovább folytatja: „Mi magyarok az ilyen viszony létrejötté érdekében, irányokba megtettünk mindent eddig is, megfogjuk tenni jövőre is mind azt, mit az igazság és a lovagiasság megköveteltek.“

Már erre nézve nem veszi rossz neven, ha

1831-ben elutazott, és mi fájó szívvel mondtunk „Isten hozzád“ -ot egymásnak. Én szülővárosom térképét adtam neki, melyen vörös vonással megjelöltem mindazokat a helyeket, a melyekhez őt bármilyen vonzalom vagy viszony kötötte. Ő ezt az emléket hűségesen megőrizte. Én Marseillebe írtam neki levelet, a melyre ő nem nagyon sokára Stambulból válaszolt. Levele az én véghetetlen örömmere át meg át volt lyukgatva s ezetbe áztatva. Huszonhét nap alatt érkezett meg a tengeren át. Marseilleből Konstantinápolyba. A pestis és cholera valamivel előtte érkeztek meg; Pera éppen porig égett, s atyjának háza hamvaiban hevert. Erre atyjának nyaralójába sietett. Senki sem ismerte föl. Atyja előtt legkisebb fia barátjának adta ki magát s arról híreket hozott. Természetesen mindent a legpontosabban tudott. Az asztalnál a tisztelet helyen ült mostoha anyja mellett. Nővérei igen szépek voltak s ezek atyjukkal egyetemben az ő hangját kissé igen is szabadnak találták egy idegenre nézve. Adesert alatt egy toast és sok könnyhullatás segélyével megismertette magát. Az országról nem festett valami vonzó képet elém; az nagyon is szép a törököknek; a frankok ott kevélyek, a lányok lomhák, restek, nem szebbek mint másutt, de műveletlenek és semmi másról nem tudnak társalogni, csak a konyháról és főzőkanálról; időről-időre a szerelemnek áldoznak, s gyermekeiket kiteszik. Ő visszavágyott Hollandiába barátai közé. Én vigasztaltam őt egy levelemben, a melyet sohasem kapott meg, s ezzel levelezésünk vége szakadt. S íme, öt hosszú év után egyszerre előttem áll egészen megváltozva és mégis változatlanul. Orosz, Német, Francia és Olaszországot, Belgiumot és Britanniát, valamint a Levantot át-meg átutazta s összevissza barangolta ezalatt, de ő mégis az én Antalom maradt; arca és kedélye nem

azt állítom, hogy az igazság főképen egészbe ellenkező eljárást követett és követel a magyaroktól a románokkal szembe, hogy az eredmény kibékítő és örök időkre tartó lehessen.

Ezek után végtére a többször dicsért cikik kifejezését használva, Igenis kívánatos lenne, hogy mindkét részen elhullott áldozatoknak régen begyepesült sirjaik felett nyujtsunk kezét egymásnak és egymást megértve, megbecsülve, egymásnak jogos és törvényes törekvéseért méltányolva, munkáljunk közre a haza javát, mert így lenne ez jól! Mindez pedig csak ugy törhetik meg, ha mindkét részről egyformán, utógondolat nélkül a tett meg fog az igének felelni és egymásnak műveltségi előmenetelét kölcsönösen pártoljuk s előmozdítjuk, mi fájdalom, mind eddig nem igen tapasztaltatott, azt se kelle számadason kívül hagyni, hogy valamint a magyarnak, ugyszintén a románoknak is főkinése az anyai nyelv, miről még a nagynevű Mátyás király házi történet írója Bonfin azt jegyezte: „Magis pro lingua quam pro vita pugnare videntur,“ ily módon a kibékítés örökös s állandó széklet fog foglalni; ellenesetbe, ha a jogegyenlőség áldása a románokra nézve csak eddigi gyakorolt mértékbe terjesztetik, fájdalom! kénytelen vagyok kimondani, hogy nem marad egyébb hátra, mint továbbra is türelemmel lenni, míg a gondviselésnek s a közszeszélynek így fog tetszeni.

Papfalvi.

N.-Enyed város képviselőinek közgyűlése.

Nagy-Enyed város képviselőinek folyó november hó 21-én gyűlése volt Kovács Gyula polgármester elnöklété alatt. Tagok elég szép számmal. — Elnöklő polgármester közgyűlést délelőtt 10 órakor megnyitván, az érdekes tárgysorozat lefolytatása kezdetét vette.

Egy pár megerősített, jelesen a gépmunkások testi épségének fenntartására és a városi pótszervezeti szabályzat megerősítésére vonatkozó átiratok felolvasása és a szabályrendeletek kihirdetése és tudomásul vétele után előterjesztetik nemes Alsó-Fehérmegyének 123. jknyvi szám alatt a városi szesz- és pálinka-hasznóbérléssel tárgyazó átirata, melyben a városi képviselőnek a szesz- és pálinka hasznóbér beáradása iránti korábbi intézkedése nem hagyatván jóvá, a képviselőt új árverezés megtartására utasítatik. A megye bizottsága ezen intézkedését azzal indokolja, hogy miután Feiler Farkas Baruch Albert jelenlegi hasznóbérlőnél jóval előnyösebb hasznóbérlési ajánlatot tett, a város közönségének érdekében áll, hogy a tett előnyösebb ajánlatra való tekintetből egy új árverezés tartassék.

Közgyűlés meggyőződésén arról, hogy Feiler Farkasnak a már megtartott árverezés után tett ajánlata jelentékeny hasznóbér emelkedésre nyujt kilátást, a megye feloldó intézkedését tudásul veszi, az új árverezés tartását alhatározza s ennek idejéül folyó évi december 3-ik napját jelöli meg, egyszersmind élénk vita után megállítja az árverezés feltételeit is.

A városi legnagyobb adófizetők összeállításáról készült munkát terjesztetvén elő, hosszas elvi vitát idézett elő azon kérdés eldöntése, hogy városi képviselők lehet-

váltak meg. Nemzetiségére nézve olasz, hazájára török, anyanyelvére francia, nevelésére hollandus, vallására nézve római katolikus, s szívére nézve „jó fiú.“ De mennyivel gazdagabb lett belátás, ismeret, világpolgárság és tapasztalatokban! Most franczián és hollanduson kívül beszélt mindazon országok nyelvén, a melyeket meglátogatott: A társalgást többnyire angolul és francziául folytattuk, mert a hollandust nem felejté ugyan el, de annyi mondani valója volt, a miről sohasem gondolkozott hollandusul. Hollandi szótára nem volt bővebb, mint egy 17 éves ifjú szokott lenni. S most 22 éves volt. Ült törökbasák között, udvarolt muszka hercegnőknek, lengyel zsidóknak rózsaszalját, ékszerüket, opiumot s pasillákat árult; német grófnőkkel táncolt, francia incroyables-ekkel játszott, kövér lordokkal toasztozott; tengereket átszeldelt, vasutokat átröpült, hideget melegét türt; vesztézárt tartott, a szerelmet megismerte, a cholera elől megmenekült, a halálal farkasszemet nézett: de alacsony szobácskában ülve ő most is ugyanaz volt szemében, szívében, jóakarátában, készségében, s barátságában, mint a kinek öt év előtt e sorokat írtam albumába:

„Ne nagyhangu szókat, ne esküt e lapra. Igaz barátságának nem ez az alapja. Csak, mi hirdetője legyen emlékemnek. Adj egy szerény helyet, jó barát! nevemnek!“

Alig érkezett meg Hollandiába, szülővárosomba sietett, melyet „ifjusága paradicsomának“ nevezett, s azonnal felkereste az ő jó barátját Hildebrandot. Két napig bírtam őt.

(Vége következik)

nek-e olyan polgárok, kik városi regale jog bérlőként kezeségi kötelezettségben állanak. Elnöklő polgármester által a kérdés eldöntése szavazás alá bocsátatván, a nagytöbbség eme kérdésben „igen“ -nel szavazott, ezek között még olyanok is, kik az ellenkező álláspontot tovább egy óra időnél sok szóbeszéddel védelemeztek. A kérdés szavazás által ilyen értelemben döntetvén el, a legnagyobb adót fizető városi polgárok összeállításáról készült bizottsági munkát azzal a módosítással, hogy a nagydöntetők sorába Straub János is bevételik, Szini János neve pedig, mint a ki távolléte miatt városi képviselői jogát Enyeden nem gyakorolhatja és nem is gyakorolja, törölve lett — elfogadtatik és megállítatik.

Előterjesztetik a városi képviselőválasztási jogosultak összeírása tárgyában készült bizottsági munkát, melyből láthatólag van Enyednek jelenleg 646 olyan polgára, kik városi képviselőválasztási jogosultsággal bírnak és pedig a „patakon inneni“ kerületben 337, a „patakon tuli“ kerületben 309.

Miután a képviselőnek választás utáni megújítása küszöbön áll, az előbbi tárggyal kapcsolatosan polgármester a közgyűlés tudomására hozza, miként a két kerületben összesen 16 v. képviselő választandó.

Közgyűlés az eddigi két választókerületet, ugy amint eddig ki volt jelölve, jövőre is fenntartani határozza, a 16 képviselő választására vonatkozólag pedig ugy intézkedik, hogy 8 at válasszon a „patakon inneni“, 8-at a „patakon tuli“ kerület, — ezen utóbbi 8 választandó képviselő közül azonban kettőnek, kik legkevesebb szavazatot fognak nyerni, megbízatásuk csak három évre szóland. — Ezen 8-8 képviselőn felül mindkét kerületben 4-4, összesen 8 póttag. — Választási elnökül közgyűlés a patakon inneni kerület részére id. Gáspár János, a patakon tuli részére Benkő Márton v. tiszti ügyész, — az igazoló bizottságba pedig rendes tagokul: dr. Magyar Károly és Szilágyi Farkas, póttagokul Scheidel József és ifj. Veress Miklós városi képviselőket választja meg.

A választások helyiségeül a patakon inneni kerület részére az új városház tanácssterme, a patakon tuli részére a megyeház tanácssterme jelöltetik ki.

Dr. Winkler Albert v. főorvos, mint a városi számadás vizsgáló bizottság előadója, előterjeszti a számvizsgáló bizottság jelentését az 1881—82-ik évekről készült szesz- és pálinkahasznóbérlésről, a „Várady-alap“ 1882. évi bevétel- és kiadásairól, az új városháza építési költségeiről, végül az 1869. 1870. 1871. és 1872. évekről készült városgazdai számadások átvizsgálására vonatkozólag. A bizottsági előadó jelentése szerint ezen számadások részint rendben találtak, részint a mutatkozó hiányok számadásokkal az átvizsgálás folytán elenyésztettek és rendbehozattak.

Közgyűlés a bizottsági jelentést tudásul veszi s számadókat a szabályszerű fenntartandók fenntartása mellett a számadási kötelezettség alól feloldja.

Az ideai faosztás kérdésére kerülvén a sor, közgyűlés egyhangulag kimondja, hogy polgári failletékek ez évben is vágattassanak és a jogosultak között osztassanak ki, és pedig a vágatás folytatandó ott, hol a most évben felbehagyott, t. i. a „Szabaderdő.“ A próbavágatás eszközésére, valamint a failletékek jogosultak névsorának összeállítására bizottságok küldetnek ki.

Ezen tárggyal kapcsolatosan városi erdősz Dezső Zsigmond jelenti, hogy a város erdőinek rendezési munkálata annyira előrehaladt, miként az erre vonatkozó befejezett munkálattal rövid idő alatt a v. közgyűlés elébe terjesztheti, addig is azonban míg ezt tehetné a kiosztandó failletékek mekkora voltára nézve, hogy tájékozhatást nyujtson, előadja, hogy a 2222 hold erdősből, mennyi felett Enyed város közönsége ez időszert rendelkezik, a szálás erdőterület levonása után fennmaradó mintegy 1300 hold sarjerdőterület 40 éves fordára fog beosztatni, az a fordá pedig, mely ez évben jön vágás alá, a failletékeket a tavalyi köbtartalommal (4/5 m.) ez évben nem adja ki, hanem csak 3/4 m. köbtartalmat bír meg.

Közgyűlés az erdőszí jelentést tudásul vedvén, annak értelmében kimondja, hogy ez évben a „Szabaderdő“-ről 3/4 m. tartalmu polgári failletékek fognak osztatni. Favágatási biztosul szavazattöbbséggel Sándor Károly képviselő polgár választatik meg.

Előterjesztetnek Bakosi Balint v. orvos, Volfarth József és Benedek Gábor aziránti kérésük, hogy a városi bekebelezett polgárok sorába vételessenek fel. Okmányaik rendben lévén, kérelmesekre kimondatik, hogy a szabályszerű illetékek lefizetése után a bekebelezett városi polgárok sorába fel fognak vétetni.

Ezzel a tárgysorozat véget érven, polgármester közgyűlést bezárja.

Vidéki élet.

Száravám völgye, nov. hó.

Bevégződött a kukoriczahordás, szüret, hó teríti a tájat, befedte a szegénységet. Hejh! mert t. olvasó, bizony szegénység, hogy ne mondjam nyomorúság van itt; elzüllött az ember, a föld, minden. Pedig pompás buzát

terem e vidék talaja, mint az idejé termés is mutatja: de hát az olcsó árak miatt csak vesztegette a szegény ember, kinek viszont oly gyenge kukoricája lett, hogy siralom volt ránézni.

Ámde, hogyan is legyen itt viruló gazdaság a nyomoruság helyébe, ha maga a birtokosság nem segíti elő saját ügyét. Itt van pld. Szent-Benedek községe. A ki ide betekint s végig nézi a sok jónévű nemesi kúriát, nagy udvaraival, széles kertjeivel, rongyos kerteléseivel, rozskapuzatával, szétheverő szemét és trágyahalmaival, szép mulat sejtethet, de annál szerencsétlenebb jelent láthat maga előtt. A reformált templomot 3 darabba repesztette a negyedévi földrendés, az unitáriusok egyháza is busan néz szét a dombrol. Ha betérsz egyik-másik „öslakóhoz” tele tölti fejedet a szerencsétlenség elosorolásával. Megindod, hogy a mi csak ellopható, ott mindent ellopnak, s ha egyik nyugugalomba vonult birtokos ma örömmel legelgeti szemeit szép kis szőlőssén, vagy gyümölcsösse termésén, tarka majorságán, bizonyos lehet, hogy mihelyt este elszötte a tolvajok ijáztására tartogatott revolverét, másnap reggelre végig dézmálva találja gyönyörűségének tárgyait. Végre — mint mondják — revolverét is. A szántóföldek mesgyéit öröklé szántgatják s a károsult fél debog mer panasza menni! „Hát miért nem tagosítanak?” kérdik olvasóink. No éppen ezzel letünk kezdetben meglöve! Hiszen széles e megyében emlékeznek talán még Abonyi Csiba Bélára? ez volt Szent-Benedek híres mérnöke azzal a különbséggel, hogy míg a vidéken úgy ahogy csak elvégzte dolgát, itt, lakó helyén oly házián találta magát, hogy sehogy sem tudta elhagyni kedves jó barátait, kik hűségesen fel is ültek szélhámuskodásainak. Végre a jó Isten segítette, egy esöndes szélhűdést rendelve a derek férfura, ki árva hagyta aztán a koldussá lett községet. Ám akadt mégis, ki addig lótot, futott, hogy a gyulafehérvári kir. törvénytörvényesnek is megessett a szive s egy derek mérnököt szerződtetett, s azután kivitte az igazságügyminiszternél, hogy a költségeket egy bizonyos időre ossza fel. Az igaz, hogy e költségek nagy részét már eddig fel lehetett volna szedni, s ha a birtokosság egy része oly desperatus makaességgel nem utasítaná vissza a jobb jövőre való kibontakozás lehetőségét, a mérnök az ősszel már kiszállott volna s kora tavasszal mindenki ura lehetne saját külön birtok tagjának. De a birtokosság ezen részének semmi érkeke sine a haladás iránt; pusztul ez testben, lélekben, vagyonban egyaránt. Megyéje, községe, nemzete, egyháza bizony nem veszi hasznát. Nem fog rajta sem szép kérés, sem korholás: hagyjanak neki békét, s mivel ő nem mozdul, üljön esendben a régi slendriában minden ember. Ám e esendnek ki örülne jobban, mint Söder Rezső, a jeles körjegyző! Ugy hiszem, csak ezt a kiünő urat kellett még felemlítenem — s az legész vár-megye elmondhatja, hogy elég, — ne írjak többet, — ismerik már szegült végül az egész Szent-Benedeket. Bocsánat uraim, de még sem ismerik eléggé e vidéket, majd folytatni fogom!

Szárzavámos.

Berzenczey László.

Az erdőlyrészi 1848—49-iki eseményeket ki írhatná le Berzenczey László szereplésének felemlítése nélkül. — Erős kovászként dolgozott szelleme a székelység között s tettvágya nem ismert határt akkor sem, midőn a hazán kívül az övé lett az egész tág világ. — Most meghalt a lipótmezői tébolydában, hosszú szenvedés után. Illő megemlékezni róla.

Született 1820. június 26-án Kolozsvárt. — Atyja: Ferencz, anyja Cserey Drusánna volt. Iskoláit Marosvásárhelyt, Kolozsvárt és Székelyudvarhelyt kezdte, folytatta s végezte oly sikerral, hogy 21 éves korában már a nyilvános életbe léphetett. 1846-ban az országgyűlés tagjai közé lépett s első volt, ki az „unio” zászlóját nyíltan kitűzte; ezért mondták Székelyföldön „Három színtű zászló, Berzenczey László!” — 1848-ban Maroszsék küldte őt úgy a kolozsvári, mint a pesti országgyűlésre, honnan a székelyek közé kormánybiztosul küldetvén ki ő hirta őssze a híres agyagfalvi gyűlést; ő alakította a híres „Kossuth-huszárok” önkéntes csapatát s ő róla énekeltek: „Három szilva besztercei, éljen Kossuth s Berzenczey!” A székelyeknek Marosvásárhelynél lett szétveretésük után Berzenczeyt is halála keresték, de ő Magyarországra sietett s midőn a magyar sereg utolsó maradványai közül az egyik Zsibónál letette fegyverét, Berzenczey bámulatos kalandok között a muszka csapatok közül Moldovába, onnan Törökországba, Sumlába menekült, hol Kossuthal és társaival egyesült. — Itt neki feküdt anyelv tanulásnak s rövid időn, önszorgalmából oly tökéletesen megtanult németül, francziául és angolul, hogy az emigrációnál már tolmácsi tisztet teljesített.

1851. szeptember 1-én az emigráció tagjai részben, mint Kossuth, Angliába, részben — mint Berzenczey — Amerikába hajóztak. Midőn Kossuth is Amerikába érkezett, vele ment philadelphiai, baltimorei és washingtoni diadalutjában. — Ekkor azt tette föl magában, hogy körülutazza a földteket, felkeresi Körösi Csoma Sándor nyom-

dokait s azokon nyomozza az utat az ősmagyarok hazájának ázsiai bőséjéhez. Hogyan? mivel? kérdezte mindenki. De ő nem tért el szándékától; elbucszott Kossuthtól s New-Yorkból San. Franciskóba, innen a Csenedestengeren át Chinába hajózott. — Végre Adent érintve Egyiptomba, onnan Konstantinápolyba s végre Angliába, Jersey szigetére jött, hol gr. Teleky Sándornál öt hónapig pihent. — Az 1854. évi háboru alatt Omer pasa környezetében, később Krimben időzött Szebasztopol bevetelég. A hanytvetett élet lesújtá az erős férfit; 3 évig feküdt kórágyon Brüssában, — haja, szakállá kihullt úgy, hogy a deli férfira alig ismertek reá barátai. — Részt vett az olasz háboru alatt, mint az emigráció egyik tevékeny ügynöke, de végül nem látva semmi sikert s menekülni sem lehetvén, földalta magát kényre kegyre az osztrákoknak, kik két havi fogság után Klagenfurtba internálták, honnan 1867. márczius havában gr. Andrassy Gyula közbenjárására haza bocsátatott. — Maros-Vásárhely nem feledkezett meg róla, képviselőül választá. A következő 1869. évi országgyűlésre, pár hónap hijával, ismét megválasztatott; már ez idő alatt több kellemetlensége volt választóival, a szászrégeni gyors-kocsi vállalat sem sikerült, s a sokat fáradt agy szervezete lassanként kezdte felmondani rendes szolgálatát izgatott életü gazdájának, kit végre a Lipótmezőn kellett elhalyezni. — Itt külön szobája, külön étkezése volt. A dühöngés többször vett erőt rajta, de különben értelmesen beszélt mindenről, s szívesen szólt bámulatos utazásairól, melynek tanulságai — legalább nagy részben — aligha el nem veszték mireánk nézve. A lapokat szorgalmasan olvasgatta s erős vezércikkeket készített a szélbali lapok számára. Így halt meg folyó hó 14-én, pénteken. — Béke reá!

Neje Kadácsy Dániel, a Kolozsvárt oly jól ismert öreg ur leánya: Róza, volt kit azonban hazajöttekor már nem talált életben. Gyermekei: Vilma, férjezett Héjja Endréné, Klára, férjezett dr. Kolozsváriné és István, ki mint alsófehérmegyei s maroszséki birtokos, széles körben ismeretes.

Hangverseny.

Nagy-Enyed, 1884. nov. 15.

A helybeli fótanoda theologiai dalkara nov. 15-én este a városház szintermében, saját pénztára javára, egy anyagi, mint erkölcsi tekintetben sikerült hangversenyt rendezett.

Az érdekes műsor első számát a theologiai dalkar énekelte. Huber Károly „Édes lánykám” kezdetű férfinegyesét, ezt a technikai nehézségekkel megrakott műdalt, ha nem is kifogástalan, de minden esetre dicséretre méltó színezéssel és odaadással adta elő a kar. Csak a ráadásul következő élelkebb hangulatu dalt ugyancsak Hubertől, nem kellett volna az első mű befejező ütemeinek melabus hangjaira mindjárt megkezdeni. Nem ártott volna egy kis művészi szünet, hogy először elsimuljanak lelkünkben az egyik hatásnak hullámvérései. A kar másik darabja a hangverseny záradékául szolgált. Varga József zene-tanár ur eredeti művével, a „Felejtsd el” czimű férfidallal, mely még szebben sikerült, mint a nyitány. Varga ur dala természetes folyékonyágával, nem mindennapi és még sem keresett összhangjával megérdemelt elismerésben részesült. Többször szeretőnk hallani megtható hangját!

Ugyancsak taps, sőt ujrázás is jutalmazta az ének-hármas-t — nem volt jelezve, kitől — és a 8 tagu vegyeskar népdal-egyvelegét Zsakovszkytól. Az elsöben Török Zelma k. a. (sopran), Farkas Sándor (tenor), és Csizsér Dániel (bassus) urak működtek közre, de az egyes szölamok közti ürt Török Leona k. a. zongrakísérete töltötte ki. A vegyeskar szereplőinek, Török Zelma, Radó Mariska, Lázár Irén, Török Leona kisasszonyoknak és Farkas Sándor, Kiss Albert, Bartha József, Csizsér Dániel uraknak, nem kellvén oly kedvezőtlenül összerakott szölamok hiányait fedezgetni, már több tetszéssel találkozott kedvesen fűzött egyvelegök.

A hangverseny legrtalmasabb és legszebb számait tették: Liszt F. XII. Rhapsodiája, Vinceze Dánielné urhölgytől zongorán előadva; Jókai Mór és Liszt Ferencz szerzette melodráma „A holt költő szerelme.” Krizmanits Vilmosné és Vinceze Dánielné urhölgyek előadásában; és az Ernst „Elégiája” zongorára és harmoniumra Giuseppe Romano átíratában Vinceze Dánielné urhölgy és Varga József ur összhangzó játéval. Liszt lángszerüleg alkotott, majd viharoként zúgó, majd lágy csermelyként csörgedező, minden ízében eredeti felfogással és magyaros képzelemről tanusodó rhapsodiája bámulatos könnyedén pergett Vinceze Dánielné urhölgy ujjai alatt, valamint az ismétlésül kívánt néhány népdal is. A melodráma titokzatos, megrázó szenvedélye és csodás hangulata, meg Krizmanitsné urhölgy kellemes, értelmes hangjában és értelmes előadásában talált hivatott tolmácsra, kinek hatását fokozta Liszt. Wagner Richárd szellemében irt festői zenéje Vinceze Dánielné hozzásimuló játékában.

De talán legáltalánosabb tetszést arattak Ugrai János polgáriskolai tanárjelölt ur magyar népdalai. Ugrai ur szépphanggal van megáldva s hozzá még érzése és felfogása sem

hiányzik. Ha igaz, mint úgy félfülle hallottunk, hogy a tanárság sima országutjáról a színeszet röögös útjára fordítná élete szekerének rudját, csak szerencsét és további sikert kívánunk szándékához.

Általában a hangverseny — melynek leghosszabb, de nem legunalmasabb pontját az éjjeli 1 óráig nyuló kedélyes tánczvigalom képezte — kedves benyomást hagyott a közönségben, mit részint a közreműködők tehetségének és elismerésre méltó igyekezetének, részint a Varga ur, mint a theologiai dalkar vezetője, buzgalmanak köszönhetni, kinek ugyan vállára — mellesleg mondva — megfordítva tűzte fel a nemzeti színű szallagot valamelyik gyöngéd női kéz, de az általa rendezett hangverseny még sem ütött ki fonákul.

Zemér.

CSARNOK.

Nomen et omen.

Fáradtan tértem haza a sétáról azzal az elhatározással, hogy az egész délutánt a Morpheus bácsi kedélyes társaságában töltöm el; a folyosón egy kollegám állit meg.

— Levelet hoztak számodra! Itt van!

Egy perczre homályos sejtélem fogott el; az alfabet valamennyi betűjén átfutottam képzeletemben. Melyik az a gyilkos?

Hanem amint a finom papirra oda leheltem még finomabb betűkre pillantottam, megszűnt a szivdobogásom. Ekkora luxus teljesen kizárja az üzleti correspondentiát.

Meghívó volt az egy kedélyes estélyre s a gyöngéd kezek nagyon erőlyes fenyegetéssel rémitgettek, ha igazoltan vagy anélkül „távollétem által tündöklöm” (az eredeti kifejezés.)

Hát persze hogy elmegyünk!

— Tudja mi? — szöit az én bájos szomszédnóm a kedélyes theázis közben, — maga ma nagyon unalmas. — Megfigyelő tehetsége iránt fogadjja bámulatomat. — Ne szakítson félbe! A bókjai nagyon elkopot-tak és...

— Hát tehetek én róla, ha szépségének s szellem-dűsságának megérdemelt magasztalására már minden megfelelő kifejezést felhasználtam?

— Na tessék! És hogy teljesen ismeretlenly tegye magát, még — okosan is beszél. (Ezen magam is komolyan megijedtem!) Szóval hasznavehetetlen ember! Hanem ha azt akarja, hogy itt ne hagyjam, hát meséljen valami eredeti; tudja olyan léhaságot, ami magával mindennap megtörténik.

Hogy az okos ember gyanujától megmeneküljek, elkezdtem kutatni valami eredeti után.

Nincs! semmi sincs!

— Kívánja talán, hogy legujabb hódításait?

— Eh! hisz az régi dolog!

— Becsületemre, ennél nagyobb ujság nem lehet (Igaz! fájdalom! Sohase kerül az én szobrom a hódítók közé.)

— Nem kell nő! Valami mást!

Irigykedve gondoltam a mesemondókra. Milyen jó is azoknak; úgy frissiben szolgálhatnak szerelmi historiókkal; allegorikus szomorú fűzekkel, fenyőkkel, pálmákkal, király-íjjak és kisasszonyokkal s a nagysám jól mulat rajtuk. Hej, hogy én csak verseket tudok írni, azok is kétségbeesztően vizenyösök.

— Tudok ugyan egy historiót, — vettem fel a szót, hanem az nagyon szomorú. Azzal szolgálhatok.

— Ha már úgy benne van a melancholiában, hát csak meghallgatom azt is; hányan halnak meg benne? Gyilkosság avagy „elhervadt ifjú életék.” (Ezt a kifejezést a szerelmi lyrából kölcsönöztem.)

— Egy sem biz’ a, ámbar a vége...

— Hadd halljam előbb az elejét!

— Tehát! Éppen a kávéházban voltam s egy asztalnál azon az épen nem különös problémán törtem a fejemet, hogy az idő mily gyorsan repül s mily gyorsan lejárnak a napok.

— S adósságainak határideje!

— Az is meglehet. — Hát a mint ott ülök, csak mellém telepedik egy kis uri ember, vörösbe hajló szöke hajjal, pisze orral és kék szemekkel.

— Szóval, egész eszménykép.

— Már a kinek! Én a levegőbe bámultam, ő a szivarfüstbe s mivel egyikünk sem szólott, hát hallgattunk mind a ketten.

— Ezt én ön nélkül nem is találtam volna ki.

— Végül az én asztaltársam egy nagyot sohajtott mivel még sem lettem közlékenyebbé, hát ő kezdte meg az attakot.

— Ugyan tisztelt uram! volt-e ön valaha szerelmes és megcsalták-e valaha?

— No, már tudja ez olyan indiscret kérdés egy teljesen ismeretlen embertől, hogy kezdem megharagudni érte. Hát persze hogy voltam és vagyok is (ah! nagysád!) De arról nem tartozom számolni senkinek.

